

kritika – ahogy tetszik

Amire a költészetet kitalálták

könyv

Be kell vallanom, az utóbbi időben sehogy sincs türelmem verseskönyvek olvasásához, még a legkáprázatosabb nyelvi tűzijátékokhoz sem, mert közben többnyire olyasmit érzek, ami zavar: a költőknek végső soron egyetlen, versírásra készítő bajuk van, az, hogy istenadta adottságaik írásra teremtették őket, de nincs miről írniuk, elfogyott előlük a történelem.

S épp ennek az ellenkezője jellemző **Eörsi Istvánra**. Kritikusként nem sok dologgal kérkedhetek, de arra büszke vagyok, hogy épp tíz éve (akkor is itt, a Magyar Hírlapban) azt írtam Én és az Isten című verseskötetéről, hogy már nemcsak az az okos, szellemes, a mesterségbeli tudást egyszerűséggé szublimálni tudó költő, akinek elkönyvelték (már akik képesek tudomásul venni, hogy a költészet nemcsak látomásokból és érzelmi túlhabzásból állhat), hanem immár „egyéniiségének mélyebb rétegeiből tör föl a vers, nem fél elárulni sebezhetőségét”. Feltűnt, hogy **Eörsi** egyre többször áll elő megrendítő versekkel, amelyek nem illeszthetők semmiféle irodalmi kánonba, viszont felzaklatnak, agyamba vésik magukat, képtelen vagyok nem viaskodni velük, egyszóval azt művelik velem, amire eredetileg az egész költészetet kitalálták.

Mindez mostani, *Kérdések, barátaimnak* című kötetére százszorosan érvényes. Ebben is vannak mulatságos, könnyed, gonoszkodó darabjai, ezek maró gúnnyal pukkanasztják ki a nagyképű, hazaffyas retorika kéjgázzal töltött lufiját, de itt mégsem ez a régi **Eörsi** dominál. (Akit olvasni – valljuk be – mindig is élvezet volt). Az új kötet alapmotívuma egészen más: „Hű barátaim nekem esnek / azt követelik dühösen / hogy viszonzásképp amiért szeretnek / ne olyan legyek amilyen”. Ez a vers 1996 és 2000 közt keletkezett, de a keserűség, amely szülte, a jelek szerint tartósnak bizonyul, hiszen egy 2001-es versből is előkukucskál: „Ki sosem hál a balgasággal / állítólag bölcs se lehet / Mégis mindig mindazonáltal / amit teszek az én leszek”, és a 2002-es címadó vers is erről szól: „Akik kedvelnek engem / mért kérnek, hogy legyek más?”

Ahhoz már szoktatva volnánk, hogy a világban identitásválság van, ki-ki keresgéli (van, aki reménytelenül) a maga önazonosságát, de az a faramuci variáns, amelynek lényege, hogy valakitől a kiküzdött, megszenvedett személyiségét perelnék el, s ha ez konfliktusnak nem elég, hát éppen a barátai: **Eörsi** speciálisan egyedi költői témája, amely érzésben persze sokakkal osztozik. S mivel a történelmi pillanatokban (ezek e költő megpróbáltatásokban gazdag életét szűnni nem akaróan tartkítják) a barátság mindig az etikai, politikai, érzelmi tartás próbaköve, a dilemma szinte tragikus, és csak **Eörsi** természete oldja fel így: „Kormányok, kartársak, barátok buzgalma ellenére / derűsen kiteleltem...” A *Tartozás* című vers egyébként, amelyben ez olvasható, meggyőződéseim szerint az új magyar líra legszebb és legmegrendítőbb számvetései közé tartozik: már emiatt az egy opus miatt is „megéri”, hogy elolvassuk az egész kötetet.

De hát **Eörsi** emberi kapcsolatait (Petri Györgyhez, Halda Alízhoz, Solt Ottiliához fűződő barátságai, bátyjával ápolt elmentmondásos viszonya, nem is beszélve különös, történelemmel, politikával, öngúnnyal áthatott szerelmi verseiről), a költői sors leggazdagabb tartományának mutatkoznak, s a róluk szóló versekből éppen az süvít felénk, az fogalmazza meg bennünk önmagát, hogy az embernek, aki itt beszél, a legprivátabb élménye is a történelem köldökzsinórjáról vált le. Talán ettől van (azt hiszem, biztosan ettől van), hogy ennek a költőnek túl a hetvenen is bőségesen van egyedül általa elmondható „témája”. Felemelő és lesújtó, tagadni és igenelni való élménnyel fölös mértékben is ellátta történelem, csak győzze mindet megírni.

Nyerges András

• **Eörsi István: *Kérdések, barátaimnak***
Noran könyvkiadó, 2004

1400 forint